

EKSAMEN VÅR 2016 SOS1006 MEDIESOSIOLOGI

Vurderingen av studentenes faglige prestasjon i faget SOS1006: Mediesosiologi består av en fem timers skriftlig eksamen. Studentene skal gjøre rede for fire av fem begreper. Hver av begrepene bør telle om lag ¼ del (25%) av vurderingen på skriftlig eksamen. Om en student bare svarer på tre av de fem begrepene fører ikke dette til automatisk stryk. Dette bør være en helhetsvurdering. Dersom besvarelsen på de tre besvarte delene er svært gode – bør studenten få stå karakter – men trekkes betraktelig for den manglende besvarelsen. Om de tre besvarte oppgavene er svake er det naturlig å vurdere kandidaten til stryk. En lignende skjønnsmessig vurdering må gjøres i tilfeller der en kandidat kun svarer på 2 av de fem begrepene. I de aller fleste tilfeller vil nok dette være så svake besvarelser som antagelig bør vurderes til stryk. Men dersom de to besvarte delene imidlertid er særdeles gode *kan* det vurderes om kandidaten skal få en ståkarakter. På samme måte hjelper det ikke å besvare alle fem. Dette skal IKKE krediteres. Kandidater skal kun vurderes på bakgrunn av besvarelsen knyttet til fire begreper/teorier. I slike tilfeller blir det opp til sensor å vurdere hvilke fire besvarelser som skal legges til grunn. Ved stor variasjon bør man velge de fire beste besvarelsene. Studentene er gjort oppmerksomme om formen på eksamen, samt at svar på kun tre begreper ikke automatisk blir stryk, på samme måte som man ikke får ekstra uttelling dersom man gjør rede for alle fem begreper/teorier. Det er også kommunisert at sensor vil vurdere:

- om de har trukket inn relevante begreper/teorier/forskning som er presentert i pensum
- om de har forstått begrepene/teoriene/forskningen ved å henvise til relevante eksempler
- om de har tatt høyde for at begrepene/teoriene/forskningen kan være omstridt

Begrepene/teoriene de blir bedt om å gjøre rede for er:

- 1: Marxistisk inspirert medieteorier
- 2: Medieteknologisk determinisme
- 3: Medievelferdsstat
- 4: Medievalgkamp
- 5: Moderne kommunikasjonsarbeid

1: Marxistisk inspirert medieteorier

Konfliktteori, eller marxistisk inspirert medieteorier, en samlebetegnelse for en rekke teorier inspirert av Marx sine samfunnsteorier. Studentene bør klargjøre at flere tok utgangspunkt i en kritikk av funksjonalismen (og kort hva denne kritikken bestod i), men det er selvsagt viktig at besvarelsen holder seg til de teoriene oppgaven spør etter, og ikke skriver seg bort om funksjonalismen i stedet. Marx sier lite spesifikt om media – men media har senere blitt analysert med utgangspunkt i distinksjonen mellom samfunnets "basis" og "overbygning". Felles for teoriene er fokuset på medias rolle i forbindelse med konflikter, maktforskjeller og forhandlinger mellom grupper. Studentene bør ha fått meg seg de typiske antagelsene om at mediene eies av den herskende klassen, og dermed opererer i eierklassens interesser. Konfliktteori er også ofte opptatt av at media fremmer en falsk bevissthet for lavere klasser og formidler en ideologi som støtter den etablerte orden, mens det antas at opposisjon nektes effektivt adgang til medier. Besvarelsene bør vise til skille mellom de ulike

retningene (politisk økonomi, hegemonisk medieteorier, frankfurterskolens kritiske teori og teorien om den borgerlige offentligheten, feministisk teori, og Bordieus sosiologiske teorier). Gode besvarelser vil også vise hvordan disse teoretiske perspektivene kan brukes på aktuelle mediehendelser, men også hvordan disse perspektivene kan kritiseres.

2. Medieteknologisk determinisme

Dette er et teoretisk perspektiv der teknologien blir tillagt en viktig rolle for endringer i samfunnet (I sosiologien blir dette kalt teknologisk-deterministiske perspektiv, mens mediasosiologer er opptatt av medieteknologien). Innenfor denne retningen mener man gjerne at medieteknologi i seg selv er avgjørende for endringer i samfunnet. Det er også vanlig å peke på at medieteknologien har mye å si for hvem som har makt i samfunnet, og for hvordan integrering og identitetsutvikling skjer. Innenfor denne retningen er det mange ulike teoretikere som kan trekkes inn og diskuteres. En av dem er Harold Innis (1894–1952) og hans diskusjon av hvordan nye medier blir brukt som maktredskaper. Her er blant annet hans skille mellom herredømme i tid og rom sentralt. Gode studenter vil presisere at Innis (av naturlige årsaker) ikke diskuterte dagens «nye» medier, men at man likevel kan se nærmere på hvordan kringkasting og internett vil kunne forstås i lys av Innis' teori om media og makt i samfunnet. McLuhan er en annen teoretiker som gjerne knyttes til dette perspektivet, blant annet i sin skildring av den globale landsbyen. I følge McLuhan gir den nye teknologien det mulig med levende kontakt mellom alle mennesker på jorda uavhengig av hvor man fysisk befinner seg. McLuhan er også kjent for å sette likhetstegn mellom mediet og budskapet, og at media er en utviding av menneskets vanlige funksjoner. Meyrowitz er en annen teoretiker det er relevant å trekke inn. Han mener at alle nye medier har endret måten informasjon flytter seg fra sted til sted på, og at ny medieteknologi bidrar til å korte ned den geografiske og tidsmessige avstanden. Han bruker blant annet begrepet parasosial interaksjon for å skildre hvordan publikum tror at de kjenner til forhold de kun har opplevd via mediene. På samme måte er Everett Rogers (1986) opptatt av hvordan nye medier fører til endringer i vilkårene for mellommenneskelig kommunikasjon. Her står interaktivitet og demassifisering sentralt, både når det gjelder tilbud og etterspørsel. Gode studenter vil koble de teoretiske diskusjonene opp i mot relevante eksempler og vise til hvordan et slik perspektiv kan kritiseres. At det ikke alltid er teknologien som endrer samfunnet, jmf diskusjoner om den arabiske vår som en «facebookrevolusjon» som er diskutert både i pensum og på forelesning. Gode studenter klarer å trekke inn andre/egne perspektiver knyttet f.eks mobbing og barns bruk av sosiale medier eller algoritmer og informasjonsformidling.

3. Medievelferdsstat

Medievelferdsstat er et begrep Syvertsen med flere bruker for å beskrive mediesystemet som er felles for de norske landene. De mener at de nordiske mediemodellene reflekterer disse landenes velferdsstater ved å kombinere økonomisk vekst og konkurranse med en sterk stat og bred økonomisk og sosial deltakelse, delvis til forskjell fra andre mediemodeller som f.eks det liberale mer kommersielle mediesystemet i USA. Studentene bør ha fått meg seg at medievelferdsstaten bygger på fire pilarer: i) Universelle kommunikasjonstjenester som et offentlig gode, ii) Institusjonalisert frihet fra redaksjonell innblanding, iii) en kulturpolitikk som inkluderer media for å fremme mangfold og likhet og iv) Konsensusløsninger som inkluderer samarbeid mellom hovedaktørene. Det er naturlig at studentene kobler denne diskusjonen opp mot de nordiske landenes mediestruktur, og at de viser

hvordan disse er politisk og økonomisk organiserte. I den politiske debatten og i økonomiske analyser blir f.eks. ulike typer medier som aviser, kringkasting og telekommunikasjon gjerne vurdert som separate sektorer. Gode studenter bør diskutere på hvilken måte økonomiske, politiske (men også geografiske) forhold, har lagt føringer for organiseringen av f.eks. lokalaviser vs. nasjonale tv kanaler etc, og det forventes at besvarelsene skisserer hvordan den norske/nordiske mediestrukturen/politikken ser ut og hvordan denne er sammenlignet med andre land vi gjerne sammenligner oss med (f.eks. mht pressefrihet, selvregulering, offentlig støtte, spesielt mangfoldig avisstruktur, men universell appell, grad av kommersiell vs offentlig kringkasting etc.)

4: Medievalgkamp

Begrepet medievalgkamp henviser til den endrede og økte betydning mediene har fått i forbindelse med valgkampanjer. Studentene bør kunne gjøre rede for den historiske utviklingen, både mht til aviser, kringkasting, og internett/sosiale medier, samt diskutere hvorfor mediene har blitt så viktige. Sentralt her er utviklingen i 4 faser (eventuelt 5) som beskrives av Jenssen og Aalberg. Dvs: mediene som i) kanal, ii) arena, iii) aktør iv) regisør. Oppmerksomme studenter har fått med seg at Kalsnes og Larson har foreslått en femte fase der medienes rolle er beskrevet som kurratorer, pga fremveksten av sosiale medier. Her er bør studentene også gjøre rede for ujevnhets vs normaliseringshypotesen som diskuteres av Aalen, i spørsmålet om «nye mediers» rolle i valgkamper. Studentene bør også diskutere ulike forhold som kjennetegner medievalgkamper og teorier som er relevant til å forklare disse forholdene. F.eks dagsorden effekter, priming/assosiasjonseffekter, framing/tolkningsrammer, fokus på spill/ horserace og politisk reklame (politisk reklame er kun dekket på forelesning og i liten grad på pensum). Kapitlet til Jenssen og Aalberg diskuterer også hva som kreves av en informativ valgkamp og hvilke konsekvenser mediens økte betydning har. Gode studenter vil kunne ta opp disse spørsmålene og diskutere disse ved å bruke relevante og nye eksempler (f.eks. fra den pågående amerikanske presidentvalgkampen). Sensor bør kreditere de som viser forståelse og analytiske evner ved å diskutere forholdet mellom empiri og teori. Studenter som kun viser evner til "common-sense" resonering, men som åpenbart ikke har lest pensum, bør ikke belønnes.

5: Moderne kommunikasjonsarbeid

Dette begrepet er knyttet til kapitlene 13-16 i Aalens bok om sosiale medier, og spesielt til kapittel 16. Studentene bør diskutere de ulike formene for bruk av nettmedier/ sosiale medier i moderne kommunikasjonsarbeid (salg, kundeservice, medieovervåking, "crowdsourcing", merkevarebygging og omdømmebygging, pr- og informasjonsarbeid), og forholdet mellom disse og organisatorisk forankring av arbeid med nettmedier/ sosiale medier (altså hvor i organisasjonen satsningen plasseres - i marked-, kommunikasjon-, IT-, salg-, HR-, kundeservice- eller andre avdelinger). En god besvarelse kan videre koble denne diskusjon til karaktertrekk ved nettmedier/ sosiale medier og hvordan spredning av budskap foregår der i forhold til i tradisjonelle massemedier (som diskutert i Aalens kap 13), men som også til en viss grad tas opp av Kalsnes og Larson (kapitel i kompendium) i deres diskusjon av sosiale medier og politisk kommunikasjon.

EKSAMEN VÅR 2016 SOS2009 MEDIER OG SAMFUNN

Vurderingen av studentenes faglige prestasjon i faget SOS2009: Medier og samfunn består av en fire timers skriftlig eksamen. Studentene skal gjøre rede for tre av fire begreper. Hver av begrepene bør telle om lag 1/3 del (33%) av vurderingen på skriftlig eksamen. Om en student bare svarer på to av de fire begrepene fører ikke dette til automatisk stryk. Dette bør være en helhetsvurdering. Dersom besvarelsen på de to besvarte delene er svært gode – bør studenten få stå karakter – men trekkes betraktelig for den manglende besvarelsen. Om de to besvarte oppgavene er svake er det naturlig å vurdere kandidaten til stryk. En lignende skjønnsmessig vurdering må gjøres i tilfeller der en kandidat kun svarer på 1 av de fire begrepene. I de aller fleste tilfeller vil nok dette være så svake besvarelser som antagelig bør vurderes til stryk. Men dersom den ene besvarte delen imidlertid er særdeles god *kan* det i spesielle tilfeller vurderes om kandidaten skal få en ståkarakter. På samme måte hjelper det ikke å besvare alle fire. Dette skal IKKE krediteres. Kandidater skal kun vurderes på bakgrunn av besvarelsen knyttet til tre begreper/teorier. I slike tilfeller blir det opp til sensor å vurdere hvilke tre besvarelser som skal legges til grunn. Ved stor variasjon bør man velge de tre beste besvarelsene. Studentene er gjort oppmerksomme om formen på eksamen, samt at svar på kun to begreper ikke automatisk blir stryk, på samme måte som man ikke får ekstra uttelling dersom man gjør rede for alle fire begreper/teorier. Det er også kommunisert at sensor vil vurdere:

- om de har trukket inn relevante begreper/teorier/forskning som er presentert i pensum
- om de har forstått begrepene/teoriene/forskningen ved å henvise til relevante eksempler
- om de har tatt høyde for at begrepene/teoriene/forskningen kan være omstridt

Begrepene/teoriene de blir bedt om å gjøre rede for er:

1: Kritisk medieteor

2: Medieteknologisk determinisme

3: Medievelferdsstat

4: Innholdsanalyse

1: Marxistisk inspirert medieteor

Konfliktteori, eller marxistisk inspirert medieteor, en samlebetegnelse for en rekke teorier inspirert av Marx sine samfunnsteorier. Studentene bør klargjøre at flere tok utgangspunkt i en kritikk av funksjonalismen (og kort hva denne kritikken bestod i), men det er selvsagt viktig at besvarelsen holder seg til de teoriene oppgaven spør etter, og ikke skriver seg bort om funksjonalismen i stedet. Marx sier lite spesifikt om media – men media har senere blitt analysert med utgangspunkt i distinksjonen mellom samfunnets "basis" og "overbygning". Felles for teoriene er fokuset på medias rolle i forbindelse med konflikter, maktforskjeller og forhandlinger mellom grupper. Studentene bør ha fått meg seg de typiske antagelsene om at mediene eies av den herskende klassen, og dermed opererer i eierklassens interesser. Konfliktteori er også ofte opptatt av at media fremmer en falsk bevissthet for lavere klasser og formidler en ideologi som støtter den etablerte orden, mens det antas at opposisjon nektes effektivt adgang til medier. Besvarelsene bør vise til skille mellom de ulike

retningene (politisk økonomi, hegemonisk medieteor, frankfurterskolens kritiske teori og teorien om den borgerlige offentligheten, feministisk teori, og Bordieus sosiologiske teorier). Gode besvarelser vil også vise hvordan disse teoretiske perspektivene kan brukes på aktuelle mediehendelser, men også hvordan disse perspektivene kan kritiseres.

2. Medieteknologisk determinisme

Dette er et teoretisk perspektiv der teknologien blir tillagt en viktig rolle for endringer i samfunnet (I sosiologien blir dette kalt teknologisk-deterministiske perspektiv, mens mediasosiologer er opptatt av medieteknologien). Innenfor denne retningen mener man gjerne at medieteknologi i seg selv er avgjørende for endringer i samfunnet. Det er også vanlig å peke på at medieteknologien har mye å si for hvem som har makt i samfunnet, og for hvordan integrering og identitetsutvikling skjer. Innenfor denne retningen er det mange ulike teoretikere som kan trekkes inn og diskuteres. En av dem er Harold Innis (1894–1952) og hans diskusjon av hvordan nye medier blir brukt som maktredskaper. Her er blant annet hans skille mellom herredømme i tid og rom sentralt. Gode studenter vil presisere at Innis (av naturlige årsaker) ikke diskuterte dagens «nye» medier, men at man likevel kan se nærmere på hvordan kringkasting og internett vil kunne forstås i lys av Innis' teori om media og makt i samfunnet. McLuhan er en annen teoretiker som gjerne knyttes til dette perspektivet, blant annet i sin skildring av den globale landsbyen. I følge McLuhan gir den nye teknologien det mulig med levende kontakt mellom alle mennesker på jorda uavhengig av hvor man fysisk befinner seg. McLuhan er også kjent for å sette likhetstegn mellom mediet og budskapet, og at media er en utviding av menneskets vanlige funksjoner. Meyrowitz er en annen teoretiker det er relevant å trekke inn. Han mener at alle nye medier har endret måten informasjon flytter seg fra sted til sted på, og at ny medieteknologi bidrar til å korte ned den geografiske og tidsmessige avstanden. Han bruker blant annet begrepet parasosial interaksjon for å skildre hvordan publikum tror at de kjenner til forhold de kun har opplevd via mediene. På samme måte er Everett Rogers (1986) opptatt av hvordan nye medier fører til endringer i vilkårene for mellommenneskelig kommunikasjon. Her står interaktivitet og demassifisering sentralt, både når det gjelder tilbud og etterspørsel. Gode studenter vil koble de teoretiske diskusjonene opp i mot relevante eksempler og vise til hvordan et slik perspektiv kan kritiseres. At det ikke alltid er teknologien som endrer samfunnet, jmf diskusjoner om den arabiske våren som en «facebookrevolusjon» som er diskutert både i pensum og på forelesning. Gode studenter klarer å trekke inn andre/egne perspektiver knyttet f.eks. mobbing og barns bruk av sosiale medier eller algoritmer og informasjonsformidling.

3. Medievelferdsstat

Medievelferdsstat er et begrep Syvertsen med flere bruker for å beskrive mediesystemet som er felles for de norske landene. De mener at de nordiske mediemodellene reflekterer disse landenes velferdsstater ved å kombinere økonomisk vekst og konkurranse med en sterk stat og bred økonomisk og sosial deltakelse, delvis til forskjell fra andre mediemodeller som f.eks. det liberale mer kommersielle mediesystemet i USA. Studentene bør ha fått meg seg at medievelferdsstaten bygger på fire pilarer: i) Universelle kommunikasjonstjenester som et offentlig gode, ii) Institusjonalisert frihet fra redaksjonell innblanding, iii) en kulturpolitikk som inkluderer media for å fremme mangfold og likhet og iv) Konsensusløsninger som inkluderer samarbeid mellom hovedaktørene. Det er naturlig at studentene kobler denne diskusjonen opp mot de nordiske landenes mediestructur, og at de viser hvordan disse er politisk og økonomisk organiserte. I den politiske debatten og i økonomiske analyser blir f.eks. ulike typer medier som aviser, kringkasting og telekommunikasjon gjerne vurdert som

separate sektorer. Gode studenter bør diskutere på hvilken måte økonomiske, politiske (men også geografiske) forhold, har lagt føringer for organiseringen av f.eks. lokalaviser vs. nasjonale tv kanaler etc, og det forventes at besvarelsene skisserer hvordan den norske/nordiske mediestrukturen/politikken ser ut og hvordan denne er sammenlignet med andre land vi gjerne sammenligner oss med (f.eks. mht pressefrihet, selvregulering, offentlig støtte, spesielt mangfoldig avisstruktur, men universell appell, grad av kommersiell vs offentlig kringkasting etc.)

4: Innholdsanalyse

Dette er analysemetode som er typisk for flere mediesosiologiske studier. Det er naturlig at studentene diskuterer ulike former for innholdsanalyse, og trekker et skille mellom kvalitativ innholdsanalyse (eller tekstanalyse som humanistene ofte kaller det) og kvantitativ innholdsanalyse som er mer vanlig innenfor samfunnsvitenskapen. Studenter bør gjøre rede for hva som kan betegnes som innhold/tekst (dvs. skrift, bilde og lyd). Studentene bør også reflektere over formålet med disse metodene og de ulike retningene, og hvorfor mediesosiologien oftere bruker kvantitative innholdsanalyser. Her er det naturlig å diskutere hva som ligger bak valg av metode (problemstilling). Studentene bør kunne komme med gode eksempler på hva man kan undersøke ved hjelp av kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse, og eventuelt hva som ikke egner seg like godt. Her bør studentene drøfte fordeler og ulemper ved metodene. Ellers er det en rekke forhold som bør med og diskuteres i en slik besvarelse. Når det gjelder den kvantitative innholdsanalysen dreier dette seg både om undersøkelsesenheter, variabler, objektivitet og systematikk, og det er naturlig om studentene legger mest vekt på denne kvantitative tilnærmingen (da dette fokuset har dominert både på pensum og på forelesning). Gode studenter vil imidlertid også ha fått med seg sentrale aspekter knyttet til kvalitativ innholdsanalyse (inkl. hermeneutikk og semiotikk).